

EU:n perustuslaki ja turvatakuut, UV 2/2008

Sotilaallisilla turvatakuilla kansainvälisen yhteisön kaikki muut jäsenmaat sitoutuvat puolustamaan aseellisesti hyökkäyksen kohteeksi joutunutta toista jäsenmaata.

Ne ovat sitä, että yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta.

Se, että on keskinäiset sotilaalliset turvatakuut, tekee yhteisöstä sotilasliiton.

EU ei ole sotilasliitto, vielä

Uudessa Lissabonin sopimuksessa EU:n sisään tuodaan uusi puolustusulottuvuus. Virtuaalista sotilasliittoa Länsi-Euroopan unionia (WEU) ei enää edes mainita, ja sen sotilaalliset tehtävät on siirretty EU:lle itselleen.

Sopimukseen on kirjattu yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan (YUTP) lisäksi uusi turvallisuus- ja puolustuspoliittika (ETPP).

Kun vanha YUTP "voi johtaa" yhteiseen puolustukseen, mikä tekisi EU:sta sotilasliiton, uusi ETPP "johtaa" yhteiseen puolustukseen (ennen jos, mutta nyt kun Eurooppa-neuvosto niin yksimielisesti päättää).

EU ei ole - vielä - sotilasliitto, mutta tulee sellaiseksi valtionpäämiesten yksimielisellä päätöksellä.

Aluepuolustus on varautumista maanpuolustukseen. Sen osalta EU:lla on päässä Nato-hattu, sillä sen keskinäisen puolustusveloitteen "sitoumusten ja yhteistyön on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia" ja Nato "on jäseninään oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin".

Maanpuolustuksen hoitaa EU:n 19 Nato-maan osalta Nato, ei EU. Kun EU operoi kriisinhallinnan savuverhon suojassa uusilla taistelujoukoillaan kaukana vieraisissa maissa, nimenomaan se on EU:n uusi sotilaallinen ulottuvuus ja uuden ETPP:n keskeinen sisältö.

Konventti ja turvatakuut

EU:n perustuslain ensimmäinen luonnos valmistui erityisestä perustuslakikonventista kesällä 2003.

Siinä turvatakuut määriteltiin ”läheisemmäksi yhteistyöksi”, johon osallistuvat maat piti lueteltaman erillisessä julistuksessa.

Täysin yksiselitteistä oli, että EU:n jäsenmaa saattoi jättää julistuksen allekirjoittamatta eli olla osallistumatta ”läheisempään yhteistyöhön” ja jättäytyä sillä tavalla kollektiivisen turvatakuuartiklan ulkopuolelle.

Kun ”läheisemmän yhteistyön” jäsenvaltioiden oli määrä antaa apua ”kaikin käytettävissään olevin sotilaallisin ja muin keinoin”, se perustui vapaaehtoiseen, ei-lainvoimaiseen julistukseen eikä lainvoimaiseen pöytäkirjaan.

Vuoden 2003 HVK

Hallitusten välisessä konferenssissa (HVK) syksyllä 2003 poliittinen asetelma muuttui, kun silloinen puheenjohtajamaa Italia esitti turvatakuuklausuulia varsinaisen perustuslain tekstiin, aivan omaksi artiklakseen.

Liittoumattomat maat joutuivat vaikean paikan eteen, kun EU:sta itsestään oltiin tekemässä sotilasliitto kollektiivisine turvatakuineen. Siitähän olisi ollut kysymys, jos perustuslakiin olisi kirjoitettu sotilaalliset turvatakuut.

Lopputulos vuoden 2003 HVK:sta oli nyttemmin Lissabonin sopimukseen sellaisenaan otettu turvatakuulauseke:

”Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, muilla jäsenvaltioilla on velvollisuus antaa sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen.”

Jätettiin pois ”sotilaalliset keinot”

Tämä muotoilu ei velvoita sotilaalliseen avunantoon.

Italia ei nimittäin saanut HVK:ssa läpi ehdotustaan, jonka mukaan sotilaalliset turvatakuut olisi kirjoitettu perustuslain tekstiin.

Joidenkin - Suomea liittoutumattomampien - maiden vaatimuksesta Italian ehdotusta muutettiin niin, että sanamuodosta "kaikin käytettävissä olevin sotilaallisin ja muin keinoin" jätettiin pois "sotilaalliset keinot".

Kun näin tehtiin tietoisesti, artiklaa on loogista tulkita niin, että se velvoittaa antamaan apua, mutta ei välttämättä sotilaallista apua. Siitä syystä muotoilua kutsuttiin aikanaan "villasukka-artiklaksi"; apuahan ne ovat villasukatkin, jos on kylmä ja jalkoja paleltaa.

Neuvottelujen välivaiheessa Suomi esitti, että "jos jokin jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, se voi pyytää, että muut jäsenvaltiot antavat sille apua kaikin käytettävissään olevin sotilaallisin ja muin keinoin".

Pyytämisvaatimus hylättiin, mutta parempi vaihtoehto voitti, kun sotilaallinen apupakko poistui.

Johtopäätös

Edellä olevan perusteella EU:n jäsenmaat saavat Lissabonin sopimuksen mukaan muilta mailta ei-sotilaalliset turvatakuut, mutta eivät saa - eivätkä muille anna - sellaisia sotilaallisia turvatakuuta.

EU:n Nato-maat ovat eri asemassa, sillä ne antavat ja saavat keskinäiset Nato-turvatakuut.

Sotilaalliseen avunantoon velvoittaa EU:ssa vain Lissabonin sopimuksen erityinen "yhteisvastuulauseke", mutta se ei pidä sisällään turvatakuuta vaan ainoastaan avun terrorismin uhan tai terrorismi-iskun oloissa.

Sotilaspoliittinen kova ydin

EU:n sotilaspolitiikan kova ydin on perustuslakiin kirjoitettu "pysyvä rakenteellinen yhteistyö", eräänlainen puolustus- ja hyökkäys-EMU.

Se on sotilaallista yhteistyötä sellaisten jäsenmaiden kesken, jotka haluavat edetä muita nopeammin kohden sotilasliittoa tai valmistaa taistelujoukkoja rauhanturvaamista vaativampiin

sotilaallisiin operaatioihin

Siihen osallistumista, mitä Ranskan presidentti Nicholas Sarkozy valmistautuu ajamaan Ranskan puheenjohtajakaudella, ei Suomen sotilaallinen liittoutumattomuuden uskottavuus kestä.

Perustuslaissa "jäsenvaltiot sitoutuvat asteittain parantamaan sotilaallisia voimavarojaan". Rahaa tarvitaan tähän pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön.

EU ei ole rauhanyhdistys.

Täydennys Markku Kangaspuron haastattelulausunnoilla (UV 2/2008)

- Kovin vähälle huomiolle on jäänyt puolustusvoiman komentajan Kaskealan tammikuussa maanpuolustuskurssin avajaisissa tekemä ehdotus Suomen osallistumisesta Naton ilmavalvontaan. Ehdotuksen valmistelu on ilmeisesti nyt täydessä käynnissä.

- Naton sotilaallinen kyky perustuu sen ylivoimaan ilmassa. Jos Suomi liittyy mukaan Naton ilmavalvontajärjestelmään, Suomi on silloin mukana Naton sotilaallisessa ytimessä. On kummallista, että tästä ei ole juurikaan keskusteltu. Julkisuudessa ei ole millään lailla käsitelty asian poliittisia ja sotilaspoliittisia ulottuvuuksia. Tässä ei ole kysymyksessä mikään pieni yksityiskohta, vaan ratkaiseva askel. Jos tämä askel otetaan, Suomi on Natossa ilman sen kummempia sopimuksia - tai ainakin Venäjä tulee asian näin tulkitsemaan.